

Opvoedverhalen van niet-westerse opvoeders met een laag opleidingsniveau in Nederland

13 april 2017

Achtergrond

Stichting Opvoeden wil bij het samenstellen en verspreiden van opvoedinformatie aansluiten op alle ouders in Nederland. Ook bij opvoeders met een niet-westerse migratie-achtergrond en met een laag opleidingsniveau. Het is niet duidelijk hoe groot deze groep is. De groep wordt gekenmerkt door o.a. laaggeletterdheid (10-12%); lage gezondheidsvaardigheden (25%); werkloosheid (5,6%); geen basisonderwijs (1%) of laag opgeleid (22,7%); sociaal geïsoleerd (6%); niet-westerse achtergrond (ruim 6% vrouwen, ruim 6% mannen).

**De genoemde percentages zijn afkomstig uit diverse statistische bronnen en betreffen de gehele Nederlandse bevolking.*

Onderzoek

Aan de eerste fase van dit onderzoek deden 12 Marokkaanse vrouwen mee.

De vragen van dit onderzoek zijn:

- Welke opvoedthema's zijn voor de laagopgeleide opvoeders het meest relevant?
- Welke opvoedervaringen leiden bij deze deelnemers tot behoefte aan opvoedinformatie?
- Hoe kan de opvoedinformatie van Stichting Opvoeden aansluiten bij de belevingswereld van deze deelnemers?

Voor dit onderzoek is de Vragenlijst Gezinsfunctioneren (verkort) afgenomen. Daarnaast heeft de begeleider verhalen uit de groep opgetekend en is de begeleider geïnterviewd. Verder is wat persoonlijke informatie gevraagd.

Resultaten

Leeftijd: deze deelnemers zijn 33-55 jaar oud.

Opleidingsniveau: twee deelnemers hebben een (buitenlands) basisschool-diploma. De anderen hebben geen formeel onderwijs genoten. Veel deelnemers hebben nooit eerder de ervaring gehad dat zij konden leren vanuit hun eigen beleving en alledaagse realiteit.

Internetgebruik: twee deelnemers maken soms zelfstandig gebruik van het internet.

Taalniveau: geen van de deelnemers beheerst het Nederlands op basisschoolniveau. Enkelen zijn analfabeet (ook in de moedertaal).

Over het algemeen is de score op de vragenlijst over het gezinsfunctioneren zwak/onvoldoende. Met name op relationele aspecten scoren de deelnemers wel wat hoger. Zowel de relatie met kinderen als met de partner wordt beschreven als 'goed' op het moment dat er geen conflicten zijn. In alle aspecten van het opvoeden/gezinsfunctioneren liggen vragen.

Uit verschillende opdrachten blijkt dat diverse deelnemers zelf geen vorming hebben gehad. Sommigen houden voor het eerst een potlood vast. Het woord nemen in de groep is voor sommigen nog spannend, ook al is het in de moedertaal. De concentratie en het geheugen zijn ongetraind.

De uitwisseling in de groep blijkt al rijk aan perspectiefwisselingen te zijn. De deelnemers geven elkaar steun en advies en brengen elkaar op ideeën. Onderwerpen die besproken zijn, zijn bijvoorbeeld: tijd nemen voor je kind, verschillen in de opvoeding van jongens en meisjes, de eigen opvoedgeschiedenis en levensloop (een aantal deelnemers is op minderjarige leeftijd getrouwd), de rol van de vader, activiteiten ondernemen met kinderen, kindwens, contact met leerkrachten, de ontwikkeling van kinderen.

Conclusies

Deze deelnemers zijn te bereiken met face-to-face bijeenkomsten in een vertrouwde groep, de eigen taal en begeleid door een sociaal werker die het groepsproces in goede banen leidt.

Voorlichtingsmateriaal moet vooral beeldend zijn en ten doel hebben om samen in gesprek te gaan en van elkaar te leren.

De deelnemers hebben zelf onvervulde ontwikkelingsbehoeften en weinig leerervaring. De deelnemers hebben in de beginfase van het groepsproces een lage interventie-ontvankelijkheid. Een veilige leeromgeving is essentieel om verbetering van de eigen leefsituatie te gaan overwegen en de leerbaarheid te vergroten.

In vrijwel alle determinanten van ouderschap treden belemmeringen op, d.w.z.: eigen ontwikkelingsgeschiedenis, persoonlijkheid, werk, partnerrelatie, sociaal netwerk en soms ook kindkenmerken en de ontwikkeling van het kind. Meest relevante opvoedvragen zijn daarom niet gemakkelijk te thematiseren, het gaat om het complexe geheel van factoren.

De deelnemers hebben baat bij basisinformatie over ontwikkelingsstadia van kinderen, zodat zij zich bewust worden van groei en verandering.

Ondanks dezelfde kenmerken is de groep deelnemers aan Themis divers genoeg om elkaar, onder leiding van de sociaal werker die dit aanmoedigt, adviezen te geven, op ideeën te brengen en te stimuleren tot positieve gedragsverandering.

Bij deze groep kunnen professionals niet uitgaan van het eigen referentiekader, waarin bijv. als vanzelfsprekend wordt beschouwd dat volwassenen minimaal basisonderwijs hebben doorlopen, waardoor er leerbaarheid is ontwikkeld; en bekend wordt verondersteld dat kinderen zich ontwikkelen via bepaalde fases en dat opvoeders hierbij passende opvoedtaken hebben. Dat is bij deze groep niet altijd het geval. Bij voorlichting over opvoeden is het belangrijk om aan te sluiten bij activiteiten waardoor leerbaarheid ontstaat.

Het beeld komt overeen met eerdere Themisgroepen waaraan ongeveer 150 vrouwen met een niet-westerse achtergrond deelnamen.

In dit project werkt de Stichting samen met Xtra, welzijnsinstelling in Den Haag; Themis, methodiek voor participatief leren; en Apparent, onderzoeksbureau.